

15 Temmuz Darbesinin Ortaya Çıkardığı Yeni Sosyoloji ve Geleceğin Siyaseti

Cevat ÖZKAYA

25 Ağustos 2016

<https://www.teknikelektrik.com/makale/15-temmuz-darbesinin-ortaya-cikardigi-yeni-sosyoloji-ve-gelecegin-siyaseti-1457>

Zengin darbecilik tarihimize eklenen yeni orijinal, zorlu bir darbe teşebbüsü ile karşı karşıya kaldık 15 Temmuz'da. Devletin darbeye karışmayan kurumlarının, siyasi iktidar ve siyaset kurumlarının, bilhassa cumhurun başkanının ve cumhurun acil, hızlı ve cesur müdahalesi sonucunda, bu dış destekli darbe akamete uğratılmıştır.

Türkiye son yıllarda tarihsel durağanlıktan, tarihin nesnesi konumundan kurtulma mücadelesi vermektedir. Millet, tarihte özne olabileceğine ilişkin bir özgüven geliştirmeye başladı bu yıllarda. Oysa Türkiye'ye bir embedded devlet statüsü biçmiş olan uluslararası güç odakları bu özgüven gelişiminden rahatsızdılar. Maliyetsiz olarak kullanabildikleri bu ülkenin, özne konumuna gelmesine izin vermeleri beklenemezdi.

Kaldı ki, uzun darbe geleneğimiz, değil özgüven geliştirmeyi, çizilen çerçevedeki, hafif sapmaları bile askeri müdahale yoluyla düzelden darbe örnekleri ile doludur. Türkiye'nin tarih yapan, özne olan, dünyayı yöneten güçlerle eşit ilişkiler kurmaya çalışan bir siyaset üretme gayretinin müsamaha ile karşılanmayacağını anlamak için basit, yüzeysel bir yakın tarih okuması bile yeterlidir. Karşılaştığımız dış destekli darbe teşebbüsü, bu açıdan bakıldığında beklenmesi gereken bir eylemdi. Sürpriz değildi. Asıl sürpriz olan, yakın tarihi periyodik darbeler ve darbe teşebbüsleri ile dolu olan bu ülkenin siyaset kurumlarının, güvenlik kuramlarının, istihbarat kurumlarının lakayt denecek kadar hazırlıksız olmalarıydı.

Siyasetin refleksif davranışı, kuramların göreve hızlı toparlanması, milletin hızlı ve muhteşem müdahalesi ve Allah'ın yardımı bu istisnai ve zalimane darbenin bugünkü ile mukayese edilemeyecek acı sonuçlarından ülkemizi ve milletimizi korumuştur.

Yanlış Konumlanmış Kurumların Ürettiği İlegal Yapılar

Türkiye'de devlet kuramları halka hizmet vermekten ziyade, halkı kontrol altına almak ve çizgiden saptırmamak esası üzerine kurgulanmıştır. Halkın inanç, düşünce ve eylemlerini ötekileştiren bu anlayışın hâkim olduğu kurumlarda var olmak ve varlığını sürdürmek, ancak kendini saklamak, varlığını belli etmemek, inanmadığımız şeylere "mı" gibi yapmakla mümkün olabiliyor. Bu durum takiyyeci anlayışların yayılmasına, illegaliteye kayılmasına sebep oluyor. Belli kurumlarda şekli ibadetlerin açıktan yerine getirilemiyor oluşu, inanç dışı eylemlere zorla itilme, bir öfke birikimi meydana getiriyor. Bu öfkeden istifade edenler de kendi menfur emelleri için insan devşirerek uygun bir zemin buluyor. Ordudan yapılan tasfiyelere bakalım, önceki yıllarda sol yasaklı hale getirildi. Sol cuntacılar oluştu, bunlarla mücadele asli faaliyet haline geldi. 28 Şubat gibi süreçlerle

insanların inançlarına aşırı bir baskı uygulandı. Ramazan'da sahura kalkanlar kim diye lojman- ışıkları kontrol edildi. Sırt sırta verip savaşa katılacak arkadaşlar birbirlerini ihbar eder konuma düşürüldü. İnançları yüzünden hastanelerde muayene edilmekte tereddüt edilen kurum mensupları çok acılar çekti. Bu durumda açıkçası inançlarını yaşayan ve ifade edenler kurumlardan kovuldu.

Takiyye yapanlar, varlıklarını gizleyenler de yabancı güçlerin koruması altında bugünkü konuma gelip, halkın verdiği silahları, halka ve halkın yanında yer alan arkadaşlarına ve komutanlarına çevirdiler.

Bir kuruma girenler kurumun koyduğu, mesleğin gereği olan kuralları elbette kabul etmek durumundalar. Bu kaçınılmaz bir gerekliliktir. Ancak kuruma hâkim olan ideolojik görünüm ifade eden tavırları kabul etmek ve uygulamak mecburiyetinde olmamalıdır. Terfileri, sosyal hayatlarında yaptıkları veya yapmadıkları davranışlardan ve eylemlerden değil, kurumun amaçlarına uygun bir liyakat sahibi olup olmamalarıyla ölçülmelidir. Mesela TSK'daki bir subayın terfisi, görevini layıkıyla yapıp yapmadığına, hiyerarşik düzene uyma ve hukuka uyma durumuna göre değerlendirilmelidir. Yoksa 28 Şubat'ta genellikle yapıldığı gibi, hanımının kıyafetine, içki içip içmediğine, balolara katılıp katılmadığına göre değerlendirilirse, mesleğini liyakatle yapan birçok askeri kaybedersiniz veya takiyyede mahir bir gurubu, kuruma hâkim olma durumuna getirirsiniz.

Yirmi sene takiyye yapılamaz. Eğer bu kadar uzun süre yapılıyorsa, gözlediğiniz aslı kaybeder, tali olan şeyi hayat haline getirirsiniz. Eğer böyle olamasaydı Pensilvanya bağlıları takiyyeci konumlarında değil de gizlediklerini söyledikleri sahici Müslüman konumunda olsalardı, insanlara bu kadar zalimce kurşun atamazlardı. Senelerce beraber bulundukları komutanlarına, arkadaşlarına bu kadar aşağılık davranışlarda bulunamazlardı.

27 Mayıs'ta genelkurmay başkanı Rüştü Erdelhun'u tokatlayan teğmen ile bugün yıllardır emir subaylığını yaptığı komutanına silah çeken, yere yatıran, itip kakan zihniyet arasında hemen hemen hiçbir fark yok. Farklı inançlarda olduklarını söylemeleri onları farklı kılmıyor. İnancı bir kenara bırakalım, utanmak diye, hayâ diye, insanlık diye, vefa diye bir duygu bir hal var. Bu kaybedilmişse herhangi bir inancın ne önemi var ki. 27 Mayıs'taki de, bugünküler de bu duygulardan nasibini almamışlar. Bu açıkça görülüyor. Silahlı kuvvetler yerine ordu demek istiyorum. Silahlı kuvvetler bilebildiğim kadarıyla ilk defa 27 Mayıs'ta Türkeş tarafından kullanıldı. Silahı öne çıkaran bu isimlendirme, ordu isminin yerini tutmuyor bana göre. Halksız ordu olmaz, ama halksız silahlı kuvvetler olunur. Bende bu menfur ayaklanma denemesinden sonra silahlı kuvvetlerin halkın yanına gelerek onun değerlerini içselleştirerek ordu olmasını hayal ediyor, düşünüyor ve istiyorum.

Çocuklarımla ve torunlarımla Yüzbaşı Ahmet amcaları, Binbaşı Mehmet amcaları, Astsubay Selim amcaları olsun istiyorum. Birbirine bayram tebriğine gelen, düğünlerini birlikte yapan, kandillerde birbirlerini kutlayan komşular olalım istiyorum. Lojman,

orduevi, kışla düzleminden çıkarak halkla beraber yaşayan, “bana bakın kimse duymasın, bu halk da düşmanımızdır” paranoyasından uzak bir ordu istiyorum.

Ne savunma ne saldırı gücü olmayan, sadece iç güvenlik gücü mesafesine indirilmiş, itibarı tartışılan bir kurum değil, dışarıda da dikkate alınan caydırıcı, halkıyla aynı yöne bakan bir kurum olsun istiyorum. Kendi içindeki darbecileri temizleyen mensuplarının olması ne güzel. Ancak darbeci üreten zihniyetin, kültürün yok edilmesi ve birbirini temizleyen değil, sırt sırta vererek millette, insanlara güvenlik sağlayan bir kurumun olmasıdır asıl olan. Nihai olarak sivil-asker bürokrasinin kurucu iktidar olduğu tepeden modernleşmeci bu devlet yapılanmasının değişmesi gerektiği ayan-beyan ortaya çıkmıştır.

Pensilvanya örgütlenmesinin koçbaşı görevi gördüğü bu dış destekli darbenin sonucunda, devlet halkın devleti, ordu halkın ordusu olacak şekilde bir yeniden yapılanma başarılabilirse, insanlarımızı acımasızca öldüren, yaralayan, ülkemize, halkımızın bütünlüğüne kasteden bu şer bildiğimiz girişimden bir hayır çıkmış olur diye umuyorum.

Darbe Girişiminden Sonra Dikkat Edilmesi Gerekli Hususlar

1. Pensilvanya örgütlenmesinin koçbaşı durumunda olduğu dış destekli bu darbenin diğer darbelerden farklı yönlerinin olduğunu belirtmeliyiz. Bu güne kadar hiç şahit olmadığımız bir toplumsal direncin sokaklara hâkim olduğunu görüyoruz. Bu toplumsal direnç devletin kurumlarının darbecilerin elinden alınmasını sağlayan en önemli unsurdur. Toplumsal direncin kurumları darbeden kurtarması, kurumların olması gereken dayanıklılığa sahip olmadığının göstergesidir.

2. Darbeye karşı duran siyasal bloğun toplumsal direnç kadar sağlam olmadığını varsayabiliriz. AK Parti-MHP çizgisinin amasız, fakatsız tavrı karşısında, CHP çizgisinin kırılğan HDP'nin gönülsüz tavrı siyasi direncin toplumsal direnç kadar güçlü olmadığını gösteriyor.

3. Her ne kadar siyaset bloğunda kısmi bir zayıflığı gözükse de toplumsal bloğun sonuç alıcı: bir aktör olarak, bir özne olarak ortaya çıktığı bir ortamda Hasan Bülent Kahraman'ın yerinde bir tanımlamayla “militarist modernleşme” dediği sürecin sonuna gelindiğini söyleyebiliriz.

4. Meydanlara çıkan kitlenin davranışının derin bir analize ihtiyacı vardır. Bunu devlet yaptığı gibi cemaatler, gruplar, siyasi yapılar da ayrıntılı bir analize tâbi tutmalıdır. Bu kadar itaatle, biat kültürü ile suçlanmaya çalışılan bir kitlenin adeta huruç edercesine meydanları doldurması, halka ilişkin yapılan analizleri, ulaşılan sonuçları yerle bir etmiştir.

5. Buna rağmen, Gezi Parkı kalkışması sırasında ortaya çıkan yıkıcılığı mazur göstermek isteyenlerin, halkın bu yerli, ölümlere rağmen kararlı duruşunu küçültmeye, küçümsemeye çalışmaları dikkatten kaçmamalıdır. Milyonlarca insanın sokağa çıktığı,

250'nin üzerinde insanın öldüğü, iki binin üstünde insanın yaralandığı bir büyük sivil direnişte meydana gelen cüz'i olayları gündeme getirerek bu muhteşem hareketi küçümsemeye çalışmak, "darbeye karşı olmaya evet ama bir de linç kültürü var" diyerek münferit birtakım olaylara bu muhteşem halk hareketini eşitlemek, hamakat değilse en hafif tabiriyle hasettir, kötü niyetliliklidir.

6. Halkın darbe karşısında gösterdiği feraset ve cesarete uygun kuşatıcı bir siyasal söylem inşa edilmelidir. Bu söylem gelmesi muhtemel yeni bir darbeye karşı kitleleri diri tutacağı gibi, darbeye zemin hazırlayacak olan provokasyonları da etkisizleştirmekte fonksiyonel olacaktır. Çünkü bundan sonra muhtemelen Alevi- Sünni. Türk-Kürt fay hatlarını kaşıyarak bir kaos çıkarma ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

7. Bu darbeyi son on yıl içinde bölgemizi dizayn etmeye çalışan güçlerin oluşturduğu kadife dar beler sürecinden ve Arap Baharı sonrası oluşan bölgesel durumdan bağımsız olarak değerlendirmek yanıltıcı olur. Bu konuda Umran'ın daha önceki sayılarında Burhanettin Can'ın kadife darbeler ve BOP konusundaki değerlendirmelerine göz atması öğretici olacaktır.

8. Darbenin iç kuklalarının geriletilmesi, püskürtülmesi, sürecin duracağı şeklinde algılanmamalıdır. Darbeyi yüreklendiren dış odakların, başta ABD olmak üzere faaliyetlerine devam edeceklerdir. Türkiye'nin ihtiyaç duyulan bir müttefik olduğu açıktır. Ancak bu müttefikin yerli, sorgulayıcı, itirazkâr ve İslamcı söylemlere sahip bir siyasi ekip tarafından yönetilmesinden de hiç memnun olmadıkları açıktır.

9. Burada bir şeyi belirtmekte yarar var. İşler sadece söylem düzeyinde kaldığında, ABD benzeri dış odaklar açısından bir mahzur yoktur. Çünkü eski dışişleri bakanlarından İhsan Sabrı Çağlayangil'in söylediği gibi, "ABD sizin ne ile yönetildiğinize ne söylediğinize bakmaz. Onun oluşturduğu politikalara ve isteklerle uyumlu olup olmadığınızı bakar." Kısacası ortak değerleri paylaşmanızdan ziyade, ortak olunması gereken işlerdeki tavrınıza göre davranışlarını belirler. İşlerde ortaklık yaptıkları ülkelere, ortak değerler ve insan hakları bağlamında eleştiri getirdikleri yok denecek kadar istisnaidir.

10. Devlete ve millete karşı kalkışmanın yapıldığı bir yerde meşru iradenin, kalkışmaya katılan devlet memurlarına işten el çekirme, açığa alma ve memuriyetle ilişkilerini kesme gibi tasarrufları yapması kaçınılmazdır. Ancak adli işlemlerde suçun şahsiliği, masumiyet karinesi gibi hukuki kuralların ihmal veya göz ardı edilmesi, haklı olunan bir konumdan haksızlığa düşülmesi sonucunu doğurur. Kamu vicdanında mahkûm olması gerekenleri ise, zulme uğramış mağdurlar durumuna getirir. Bunu çok yakın tarihimizde yapılan rastgele yargılamalarda ne sonuçlar ürettiğini hep beraber gördük. İntikam değil adalet vazgeçilmez şiar olmalıdır.

11. Suçlu ile suçsuzu birbirine karıştıran bu lakayt yargılamalara muhatap olmuş olan subayların, bir kısmının bugün çıkıp sanki hiçbir gey yapmamışlar gibi konuşmalarına da yeterli dikkat gösterilmelidir. Sanki daha önce hiç darbe yapmamış bir kurumla karşı

karşıyaymışız gibi, bütün darbeciler 15 Temmuz darbecilerinden ibaretmiş gibi konuşanların, bulanık suda balık avlamak diye nitelenebilecek konuşmaları da dikkatle not edilmelidir.

12. 15 Temmuz darbe sürecinde yeni bir sosyoloji ortaya çıkmıştır. Bu yeni sosyolojinin farklı bir siyaset doğurması kaçınılmazdır.

13. Eski siyasetin, sosyolojinin istikametinde oluşturulan kurumların oluşan bu yeni sosyolojiyi hesaplayamayacağı izahtan varestedir. Kurumların yeniden yapılanma sürecinin, bu yeni sosyolojiyi dikkate alarak yapılması Türkiye'nin sıkıntılarını azaltacak ve daha adil, daha güçlü bir siyasal yapının ortaya çıkmasına imkân verecektir.

Sayın Cumhurbaşkanı Bu Direği Siz Tutun!

Bir roman temsili anlatarak yazıma son verelim. Bilindiği gibi romanlar sık ve kolay kavga ederler. Birbirine hasım gruplar bir çadırın içinde kavga ederlerken, grupların herhangi birisinden bir kişi acilen çadırın orta direğinin yanma gelir ve sıkıca o direği tutarmış, çadır yıkılmasın diye. Hasım grubun elemanları bile bu şahsa hiç dokunmazlarmış. Çünkü çadır yıkılsa hepsi de çadırın altında kalacaklarının bilincinde olurlarmış. Türkiye bundan sonra da değişik grupların siyasal kavgalarına, farklı siyasetlerin tartışmalarına sahne olacaktır. Tabii olan da budur. Ancak aynı çadırın altında yapılan bu mücadelenin, çadırı devirmemesi gerekir. Onun için bu çadırın orta direğini sıkıca tutulması lazımdır. Cumhurun başkanı doğru ve reel olan, beklenen, bu direği sizin tutmamızdır. Basiret ve feraset sahibi siyasetçilerin de direği tutanla, dengeyi sağlayanla uğraşmamaları akıl gereğidir.

Umran Dergisi/Ağustos 2016